

УДК 378+81

Філологічні науки

Моренцова Алла Володимирівна

Національний технічний університет України «Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського»

(Київ, Україна)

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ ЧИТАННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ У НЕМОВНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

***Анотація:** Розглянуті методи підвищення ефективності навчання студентів читання науково-технічних текстів іноземною мовою за фахом. Представлений ряд методичних прийомів логіко-семантичної переробки текстової інформації з урахуванням індивідуальних здібностей студентів. Реалізація цих пропозицій дозволить зорієнтувати навчальний процес на активну самостійну роботу студентів.*

***Ключові слова:** навчання читання текстів іноземною мовою, комунікативна компетенція, адаптивна система навчання, індивідуалізація навчання.*

Моренцова Алла Владимировна

Национальный технический университет Украины «Киевский
политехнический институт имени Игоря Сикорского»

(Киев, Украина)

ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ОБУЧЕНИЯ ЧТЕНИЮ НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКИХ ТЕКСТОВ В НЕЯЗЫКОВЫХ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ

***Аннотация:** Рассмотрены методы повышения эффективности обучения студентов чтению научно-технических текстов на иностранном языке по*

специальности. Представлен ряд приемов логико-семантической переработки текстовой информации с учетом индивидуальных способностей студентов. Реализация этих предложений позволит сориентировать учебный процесс на активную самостоятельную работу студентов.

Ключевые слова: *обучение чтению текстов на иностранном языке, коммуникативная компетенция, адаптивная система обучения, индивидуализация обучения.*

Morentsova Alla

National Technical University of Ukraine

«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»

(Kyiv, Ukraine)

*ENHANCEMENT OF EFFICIENCY OF TEACHING READING
SCIENTIFIC AND TECHNICAL TEXTS IN HIGHER TECHNICAL
EDUCATIONAL INSTITUTIONS*

Summary: *Methods of increasing efficiency of teaching students to read professionally oriented texts in a foreign language are considered. A number of methods of logical-semantic transformation of a text while taking into account individual learning abilities of students are presented. Implementation of these methods allows to aim educational process at active independent work of students.*

Keywords: *teaching reading texts in a foreign language, communicative competence, adaptive system of training, individualization of education.*

Спілкування іноземною мовою, як діяльність людини, є не тільки метою, але й засобом досягнення цієї мети. Досліджуючи структуру спілкування, психологи виділяють наступні його риси:

- 1) інтенціональність, наявність специфічної мети, самостійної або підпорядкованої іншим цілям;
- 2) результативність, тобто міра співпадання досягнутого результату з

поставленою метою;

3) нормативність, що виражається в соціальному контролі над процесом спілкування і його результатами.

Як зазначено в [1], мовне спілкування є необхідною й специфічною умовою розвитку людини в суспільстві. Відносини при спілкуванні повинні бути підпорядковані змістовній, ціннісно осмисленій, заснованій на індивідуальному досвіді особистості меті. Ця мета пов'язана з потребою людини в самовираженні й самопізнанні, з аналізом зв'язку своєї особистості та суспільства.

Навчитися іншомовного спілкування неможливо без розвитку здатності розуміти самого себе й інших людей, заснованій на специфіці розумових процесів індивідуально-орієнтованого, спрямованого на емоційно-ціннісну сферу людини реагування й соціального досвіду.

Однією з умов формування іншомовної комунікативної компетенції є забезпечення формування навичок вільного, усвідомленого читання іноземною мовою як способу комунікації, опосередкованої текстом. Комунікативні завдання читання виділяються з урахуванням особливостей даного виду діяльності, не обмежуючись тільки розумінням того, що читається. Отримана інформація використовується або в інтелектуальній пізнавальній сфері, або для виконання певних практичних дій. Таким чином, типи комунікативних завдань можна представити, як:

1) інформаційно-пошукові, у процесі яких реалізується пізнавальна функція читання;

2) інформаційно-поведінкові, які припускають спонукання до дій, що віддзеркалюють регулятивну функцію читання;

3) емоційно-оціночні, що реалізують ціннісно-орієнтаційну функцію читання.

Саме при розв'язанні комунікативних завдань, у сприйнятті заданої в тексті думки й у реакції на неї реалізується мета читання, що визначає й відповідні етапи дій з текстом: антиципація змісту за назвою, читання зі

здогадкою про значення незнайомих слів за контекстом або пошук дефініцій у словнику, виділення значеннєвих частин, використання інформації у своїй мовній діяльності.

Будучи «пусковим механізмом» при організації мовної діяльності студентів, комунікативне завдання забезпечує ситуативну обумовленість процесу читання.

У процесі навчання розуміння тексту необхідно враховувати фактори, що впливають на ситуацію опосередкованого спілкування:

- 1) чи торкається комунікативна задача та зміст тексту потреби і мотиваційної сфери студентів (звідси — наскільки активізується мислення, пам'ять);
- 2) чи було студентам раніше відомо щось про зміст тексту(звідси — різний обсяг здобутої інформації);
- 3) наскільки глибоко треба проникнути в зміст (настанова на повне розуміння або сприйняття лише основної інформації);
- 4) чи багато виникає труднощів і як їх можна усунути (це визначає доступність, посиленість тексту);
- 5) як необхідно використовувати отриману інформацію.

Від урахування цих факторів буде залежати успішність вирішення читаючим комунікативних завдань.

Залежно від рівня інформаційної переробки тексту І.Я. Лернер виділяє наступні види розумової діяльності [2]:

- 1) усвідомлення зв'язків між словами усередині кожного висловлення в тексті;
- 2) усвідомлення зв'язків між висловленнями, що становлять текст;
- 3) усвідомлення й виявлення зв'язків як усередині тексту, так і з об'єктами, не відображеними у тексті;
- 4) виявлення зв'язків, що вимагають від студентів творчої діяльності.

Ґрунтуючись на даних рівнях інформаційної переробки матеріалу, що читається, можна зробити висновок, що в перших двох випадках вона буде

визначена змістом тексту й буде відображати ступінь точності його розуміння, тоді як третій і четвертий рівні діяльності спрямовані на самостійне встановлення зв'язків між явищами й знаннями, що відображають їх.

Як зазначено в [3], велике значення при вивченні іноземної мови в технічному вузі має читання профільних текстів (за фахом, вибраним студентом). Тому викладачеві необхідно стимулювати студентів до читання таких текстів, пояснюючи, що це необхідно в майбутній професійній діяльності, оскільки наукова й технічна інформація в значному обсязі представлена іноземною мовою.

В більшості українських технічних вузів на практичні заняття з іноземної мови виділяється не більше двох годин на тиждень, отже студенти повинні почати працювати з текстами за своєю спеціальністю вже в першому семестрі навчального року. Оскільки в технічному вузі текст слугує основним джерелом інформації й на його основі студенти виражають власні думки, актуальною є проблема добору навчального матеріалу. Якщо студент постійно працює з текстами, формуючи при цьому навички читання й розуміння спеціалізованих текстів, то він, відтворюючи прочитане, буде використовувати лексичний й граматичний матеріал, присутній в прочитаному тексті.

При цьому ситуація опосередкованого спілкування при читанні спонукає або до практичного застосування отриманої інформації, або до її зберігання, виявлення можливостей, у яких знання цієї інформації може бути застосоване. Такий підхід дає змогу індивідуалізувати навчання читання, що є важливою умовою комунікативно-орієнтованого навчання іноземній мові.

Слід зазначити, що процес осмислення тексту невіддільний від роботи над технікою читання, тому що вона є провідником смислу. По ходу обговорення прочитаного представляється доречним вдатися до вибіркового читання вголос, а саме, тих фраз, які підтверджують ту або іншу думку тексту. Читання вголос дає можливість працювати над промовно-інтонаційними навичками.

Розподіл речень на синтагми, логічні наголоси, інтонація – ті елементи,

якими треба оволодіти, щоб вміти адекватно передати смисл тексту. Чим досконаліше володіння технікою читання, тим точніше вдається це зробити, а, отже, і глибше зрозуміти його.

Робота над смислом тексту підтверджує, що сприйняття й переробка, розуміння текстової інформації вимагає від читаючого великої психологічної й інтелектуальної активності. Представляється доречним використовувати елементи адаптивної системи навчання, а саме комбінацію індивідуальної роботи з окремими студентами й самостійної роботи всіх студентів групи. Адаптивна система доповнює традиційні форми роботи, дозволяючи реалізувати диференціацію навчання при збереженні колективних форм організації занять [4].

Логіко-семантичний рівень переробки текстової інформації забезпечує вміння виділяти значеннєві частини й причинно-наслідкові зв'язки в тексті, встановлювати логічну послідовність фактів. Залучення текстів професійної спрямованості дає можливість значно збільшити обсяг і розширити предметний зміст текстів, що читаються, навчити студентів пізнавати знайомий лексичний і граматичний матеріал у нових контекстах.

Велику роль відіграє вміння працювати зі словником, тобто вміння відібрати в словниковій статті з великої кількості значень слова саме те, яке відповідає даній галузі науки. При роботі зі словником необхідно звертати увагу на:

- 1) швидкість знаходження слова;
- 2) правильність вибору значення;
- 3) розвиток мовної здогадки.

Студенти вчаться долати різноманітні труднощі в процесі роботи над текстом: розуміти слово, утворене за конверсією, здогадуватися про його значення за контекстом, не звертатися до словника, коли незнайоме слово не містить важливого смислового навантаження й не відіграє істотної ролі в розумінні тексту. Таким чином, формується вміння самостійно працювати, користуватися вивченим мовним матеріалом у рамках програмних вимог,

аналізувати й узагальнювати граматичні явища в тексті, виконувати завдання, працюючи зі словником і граматичним довідником. Спираючись на досягнутий рівень підготовки студентів, враховуючи їхні індивідуальні здібності, викладач цілеспрямовано й послідовно веде роботу з формування й розвитку в студентів умінь і навичок читання іноземною мовою, підбираючи не тільки інформативний, але й цікавий матеріал.

Найважливішим джерелом мовної та розумової активності студентів є порівняння різних джерел інформації, або джерела інформації з фактами реальної дійсності. При таких зіставленнях народжується власна думка, яка оформлюється у власне висловлення.

На основі декількох прочитаних раніше текстів студентам пропонується сформулювати загальну проблему для обговорення, обміну інформацією, дискусії, спонукаючи їх до висловлення власної думки про шляхи розв'язання тих або інших проблем. При цьому запропоновано побудувати висловлення з використанням мовних опор, які розташовуються відповідно до логічної послідовності наукового тексту, наприклад:

The paragraph deals with...

The process is based on...

Фіксовані (або рухливі – розташовуються в індивідуальному порядку) опори дозволяють варіювати форму й зміст висловлення, пропонується також самостійно виділити в тексті необхідні мовні опори. Це дозволяє навчити плануванню самостійного висловлення, логічності його побудови, індивідуалізувати його зміст, попередити появу мовних помилок. Самостійність висловлення можливо підвищити, варіюючи його форму й зміст.

Реалізація викладених вище пропозицій є досить актуальною в наш час, коли зростає роль читання в системі освіти й самоосвіти при орієнтації навчального процесу на активну самостійну роботу студентів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. А.А. Леонтьев. Прикладная лингвистика речевого общения и

массовой коммуникации. — Смысл. — 2016. — 272 с.

2. И.Я. Лернер. Дидактические основы методов обучения. — М.: Педагогика, 1981. — 186 с.
3. Милотаева О.С. Чтение профильных текстов как основа обучения иностранному языку в техническом вузе // Современные научные исследования и инновации. 2015. № 3. Ч. 4 [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://web.snauka.ru/issues/2015/03/49675>
4. Методология и методика педагогических исследований: в помощь начинающему исследователю / М.Н. Скаткин. — Москва : Педагогика, 1986. — 152 с.